

LANDSKAPSREVISIONEN

Datum
23.04.2024

Nr
19/2024

Till Ålands landskapsregering

REVISIONSBERÄTTELSE

Landskapsrevisionen avger härmed till landskapsregeringen sin i 7 § 2 mom. landskapslagen om Landskapsrevisionen avsedda revisionsberättelse för finansåret 2023.

Mariehamn, den 23 april 2024

Dan Bergman
Landskapsrevisor

INNEHÅLL

1.	Bakgrund	3
2.	Bokslutet	3
2.1.	Analys av resultaträkningen.....	3
2.2.	Analys av balansräkningen.....	4
2.3.	Övriga iakttagelser	5
3.	Budgetuppföljningen	6
4.	Förvaltningsberättelsen	7

1. Bakgrund

Landskapsrevisionens granskning sker i form av årlig revision och effektivitetsrevision. Den årliga revisionen ska ske i enlighet med god revisionsred och ha till syfte att bedöma om redovisningen är tillförlitlig och bokslutet ger en rättvisande bild samt om ledning och förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och beslut.

Enligt 7 § 2 mom. landskapslagen om Landskapsrevisionen ska Landskapsrevisionen lämna en revisionsberättelse med resultaten från den årliga revisionen till landskapsregeringen inom en månad efter att landskapsregeringen har fastställt årsredovisningen.

BDO Ab lett av OFGR Andreas Holmgård har bistått Landskapsrevisionen vid granskningen av bokslutet 2023. BDO Ab:s revisorer har upprättat denna rapport.

2. Bokslutet

Bokslutet är uppgjort enligt bokföringslagen och bokföringsnämndens kommunsektions anvisningar i tillämpliga delar.

2.1. Analys av resultaträkningen

Årsbidraget år 2023 blev 37,7 MEUR (15,8 MEUR år 2022). Den främsta orsaken till förbättrat årsbidrag är ökning av skatteinkomster (26,1 MEUR) samt ökning av avkastning från Ålands penningautomatförening (13,1 MEUR). Verksamhetsbidraget utföll 18 MEUR sämre än år 2022 och finansieras i sin helhet av ökade skatteinkomster.

Resultaträkningen visar ett underskott om 3,95 MEUR medan överskottet 2022 var 15,35 MEUR. Förklaringen till det försämrade resultatet är att ett skadestånd gällande uppsägning av avtal för skärgårdstrafiken belastar resultatet med 13,2 MEUR samt att reserveringarna ökat med nästan 10 MEUR p.g.a. en fondering av 10 MEUR för tredje sektorn. I överskottet för år 2022 ingick en extraordinär intäkt om 17,5 MEUR.

Avskrivningarna för år 2023 har ökat med ca 600 000 euro jämfört med 2022 p.g.a. nedskrivningar av rivna broar.

Skatteinkomsterna ökade med ca 26,1 MEUR jämfört med år 2022. Skatteavräkningen innehåller ett korrigerat förskott för 2022 om 7,2 MEUR och en slutreglering från 2021 om 11,25 MEUR. Med anledning av social- och hälsovårdsreformen i riket har samfundsskatten för kommunerna sänkts och en större andel av samfundsskatten betalats till Åland via skatteavräkningsbeloppet. Kommunerna har kompenserats i enlighet med Landskapslagen om kompensation till kommunerna för sänkta samfundsskatteintäkter med 11,25 % av den andel av den debiterade samfundsskatten som för respektive skatteår återförs till Åland i form av skatteavräkning. Kompensationen 2023 var ca 3,3 MEUR. År 2022 var det sista året med skattegottgörelse.

	2023	2022	2021	2020	2019
Avräkningsbelopp	198.415.589	202.195.000	194.916.832	219.540.717	244.550.990
Skattegottgörelse		7.791.184	13.602.918	7.293.092	11.745.093
Skatteavräkning	122.550.421	84.800.000	79.600.000		
	320.996.010	294.786.184	288.119.750	226.833.809	256.296.083

Verksamhetskostnaderna har ökat med ca 6,5 MEUR eller ca 3 %. Ökningarna består av öningar i personalkostnader och köpta tjänster. Pensionskostnaderna ökade med ca 3,35 MEUR medan uttaget ur pensionsfonden ökades med 1 MEUR.

Verksamhetsintäkterna var 2,6 MEUR lägre jämfört med året innan beroende på att ÅHS år 2022 fick en covid ersättning.

Posten Finansiella intäkter och kostnader ökade med drygt 13,8 MEUR, främst beroende på ökad avkastning från PAF 13,1 MEUR. Avkastningen från fastighetsverket minskade med 1,5 MEUR medan ränteinkomsterna från placeringar ökade med ca 1,5 MEUR, främst beroende på ökade ränteintäkter på depositioner.

2.2. Analys av balansräkningen

Likviditeten

Likviditeten förbättrades väsentligt under året. Fastighetsverkets likviditet uppgår till ca 22,8 MEUR per 31.12.2023. Den totala likviditeten per 31.12.2023 överstiger således 100 MEUR. Landskapet har inga externa lån per 31.12.2023.

	2023	2022
Kortfristiga placeringar	58.000.000,00	25.000.000,00
Kassa- och banktillgodohavanden	20.926.512,10	39.682.443,41
Totalt	78.926.512,10	64.682.443,41

PAF-medel

Hantering av PAF-medel i landskapets bokslut styrs av reglerna i landskapsförordningen om Ålands Penningautomatförening (1993:56), vilken ändrades inför bokslut 2018. Där bestäms vad som årligen ska överföras till reserverade PAF-medel under posten fondkapital i balansräkningen.

PAF-medel som budgeterats för utgifter står till förfogande i fyra år. Detta betyder att PAF-medel i budget 2020 som inte utnyttjats (3,1 MEUR) ska överföras till reserven i bokslut 2023. Därtill har i bokslutet PAF-medel om drygt 3,3 MEUR reserverats samt 10 MEUR fonderats för den tredje sektorn i enlighet med budgeten 2023.

Reserverade PAF-medel uppgår i bokslutet till 83 MEUR. Landskapet har erhållit 33,1 MEUR totalt i avkastning 2023. Landskapets likviditet vid bokslutet 2023 var 79 MEUR. Den goda likviditeten beror med andra ord till stor del på uttag från PAF under åren.

2.3. Övriga iakttagelser

Pensionsansvarsskulden

Landskapsregeringen anlitar Keva för beräkning av det pensionsansvar som orsakats av arbetspensionerna och ledamotspensionerna. Pensionsansvarsskulden har utvecklats enligt tabellen nedan.

2023	2022	2021	2020
857.600.000	823.400.000	817.000.000	803.600.000

Marknadsvärdet på Ålands pensionsfonds fondkapital, vilket utgör täckning för pensionsansvaret, uppgick per den 31.12.2023 till 524,2 MEUR, en ökning från 494,5 MEUR ett år tidigare. Täckningsgraden har ökat från 60,1 % till 61,1 %.

Landskapsägda bolag och intressebolag

Landskapet äger per 31.12.2023 elva dotterbolag samt fem intressebolag. Landskapets andel av bolagens egna kapital per 31.12.2022 är 48,6 MEUR medan anskaffningsutgiften i bokföringen är ca 37,6 MEUR.

I bilaga 2 till bokslutet beskrivs ägarandel och eget kapital (år 2022) i landskapsägda bolag och intressebolag.

En bättre bild av landskapets resultat och ekonomiska situation fås i och med de bilagor som intagits i bokslutet. En ännu mer rättvisande bild fås om ett koncernbokslut skulle uppgöras. Anses ånyo att nyttan med ett koncernbokslut bör vägas mot kostnaden att ta fram ett sådant.

Enskilda observationer

- Muddringskostnader bokförs som årskostnad i bokslutet. Vi anser att muddringskostnader skapar nytta under flera budgetår och borde således aktiveras och avskrivs under sin nyttjandeperiod.
- Det finns enheter som bokför sina inkomster på ett eget bankkonto som hanteras i bokföringen som en kassa. Då inkomster kommer in på bankkontot bokförs inkomsten i resultaträkningen och som en tillgång i kassan. Kassan betalas vidare till finansavdelningens bankkonto och då bokförs penningtillgångarna ut ur kassan och in på bankkontot. Försäljningen som hanteras med denna process bokförs således enligt kassapprincipen. Kassapprincipen ändras till prestationsprincipen genom att utomstående försäljningsfordringar bokförs som resultatregleringar. Detta förfaringsätt försämrar möjligheten att centraliserat kontrollera riktigheten i landskapets fakturering. Bokföringen borde utvecklas så att försäljningsreskontra tas i bruk för all försäljning så att prestationsprincipen kan tillämpas hela tiden samt att pengar inte behöver överföras mellan konton i onödan. En försäljningsreskontra förbättrar även möjligheten att följa upp obetalda fakturor samt möjliggör en fungerande indrivningsprocess för hela landskapet.

- Avskrivningstiderna i avskrivningsplanen för tillgångar har fastställts för de flesta tillgångsslag till en fast linjär avskrivningstid. Enligt bokslutsprinciperna beräknas avskrivningstiden enligt den uppskattade ekonomiska livslängden. För vissa tillgångsslag som t.ex. datorprogram kan den ekonomiska livslängden variera mycket och därmed skulle en gaffel för avskrivningstiden bättre fungera som fastställd avskrivningstid så att avskrivningen skulle kunna fastställas skilt för varje tillgång inom gaffeln. Detsamma borde tillämpas för t.ex. begagnade fartyg.
- Noteras att det finns lånefordringar på 1,7 MEUR som med stor sannolikhet inte kommer att kunna drivas in och att risk för nedskrivning finns.
- Anläggningstillgångsregistret i ÅHS avviker mot bokföringen med ca 11 000 EUR. ÅHS bör göra en ändring av systeminställningarna för att bokföringen ska bli riktig kommande år.
- I den konsoliderade resultat- och balansräkningen har internvinsten som uppstod vid grundandet av Fastighetsverket inte eliminerats. Då Fastighetsverket grundades uppstod en intern försäljningsvinst om 57,5 MEUR. Försäljningsvinsten avskrivs i form av byggnadsavskrivningar. Då internvinsten inte har eliminerats ger balanserade vinstmedel inte en rätt och riktig bild.
- Inget systemstöd finns för uppföljning av externa medel likt EU-finansiering eller PAF-medel. Manuell uppföljning innebär alltid en ökad risk för fel, framför allt vid personbyten.
- Bland kundfordringarna finns en stor andel fakturor (35 %) som förfallit till betalning över 365 dagar från bokslutstidpunkten. Kreditförlusterna för LG och ÅHS uppgår till 189 000 euro i bokslutet 2023. Indrivningsprocesserna behöver ses över och göras effektivare eftersom andelen gamla fordringar är mycket stor och kreditförlusterna är betydande.

3. Budgetuppföljningen

Budgetuppföljningen för år 2023 består av jämförelse mot budget för resultaträkningen respektive uppföljning av enskilda budgetmoment. Budgetanslagen består av en grundbudget. Tilläggsbudgeterna består av tilläggsbudgeterna 1 – 2 samt ändringsbudget 3. Utöver detta finns reserverade anslag som varit tillgängliga från tidigare budgetår (åren 2020 – 2022). Summan av total budget 2023 och tidigare års anslag utgör samtliga anslag som varit tillgängliga under år 2023.

Budgeten är som huvudregel bindande på bruttonivå, d.v.s. inkomster och utgifter skilt för sig. Om det finns särskild anledning kan nettobudgetering undantagsvis tillämpas. Undantaget ska i sådana fall framgå i motiveringen med en hänvisning till finansförvaltningslagen (2012:69, 6 §).

Ett fåtal mindre budgetöverskridningar noteras, de enskilt största överskridningarna är anslaget Ålands hälso- och sjukvård, som överskrids med 709 000 euro. Anslaget för studiestöd överskrids med 623 000 euro och anslaget för pensioner och pensionsrelaterade utgifter överskrids med 602 000 euro.

Näringsavdelningen har underskridit sin budget med ca 21 MEUR p.g.a. att utbetalningar för programmen skjutits framåt. Under de tre senaste räkenskapsperioderna har budgeten underskridits med väsentliga belopp. Eftersom budgeteringen och förverkligandet av utbetalningar sällan matchar varandra p.g.a. skillnaden mellan faktiska och teoretiska maxutbetalningar skulle det vara bra att redogöra för budgeten över en längre period än ett år för att åskådliggöra hur mycket budgetmedel som går åt till programmen över en längre period.

Investeringarnas förverkligande var 23,4 MEUR. Budgeterade investeringar var 46 MEUR. 18 MEUR av investeringarna överförs till budget 2024. Investeringarna har finansierats med befintlig likviditet. Framför allt gällande investeringarna kan konstateras att förverkligandegraden är låg. En alltför lång period mellan beslut och förverkligande kan leda till att budgeten blir svåröverskådlig för beslutsfattarna. Eftersläpningen och överföringarna av budgetanslagen kan också ge upphov till ett demokratiproblem då politiska beslut inte genomförs på det sätt som beslutats om i lagtinget.

4. Förvaltningsberättelsen

Årsredovisningen innehåller en förvaltningsberättelse samt årsbokslutet. Målsättningen med förvaltningsberättelsen är att genom kortare texter öka tillgängligheten till informationen.

För varje avdelning finns en redogörelse där verksamheten, målsättningarna och budgetens utfall presenteras.

Förverkligande av målsättningar

Landskapsregeringen ansvarar för att förverkligandet av utvecklings- och hållbarhetsagendan "Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar" och de sju strategiska utvecklingsmålen som ingår i denna agenda uppnås senast år 2030. I avsnittet "strategisk samhällsutveckling" i förvaltningsberättelsen behandlas målutfallet närmare. Varje strategiskt utvecklingsmål i utvecklings- och hållbarhetsagendan har ett antal huvudindikatorer, vars uppgifter är att mäta nuläget och ger oss en indikation huruvida det åländska samhället utvecklas i önskad riktning. Statusen för indikatorerna följs kontinuerligt upp och levereras av Ålands statistik- och utredningsbyrå.

Enligt årsredovisningen fanns det vid årsskiftet sammanlagt 202 åtgärder (januari 2024), varav 120 av dessa helt eller delvis går under landskapets ansvar. Av dessa har 43 åtgärder (21 %) statusen genomförda, 129 åtgärder (64 %) statusen under arbete och 30 åtgärder (15 %) hade statusen som inte påbörjade.

Myndigheterna och de olika avdelningarna redovisar egna årsöversikter och redovisningar över budget- och måluppfyllnad. Målsättningarna och målmätarna har varierande grader av kvalitet och är till vissa delar svårsmätbara eftersom målsättningarna är otydliga och redovisningen av målmätarna sker i form av löptext. Förvaltningsberättelsen ger ingen helhetsbild över huruvida myndigheternas och avdelningarnas måluppfyllnad har uppnåtts. Detta i sin tur försvårar arbetet med att ta ställning till huruvida verksamheten har ordnats i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet.

Bra målsättningar och målmätare kännetecknas av:

- målsättningen är entydig och tillräckligt konkret
- målmätaren som är kopplad till målsättningen anger resultatet av åtgärderna och fokuserar inte på själva åtgärden
- är uttryckt så att det går att mäta och utvärdera huruvida målen uppnåtts eller inte uppnåtts
- att påbörja, planera eller annan åtgärd är inte i sig ett mål, endast genom att göra rätt saker på rätt sätt kommer man att uppnå målet.

Målsättningarna och målmätarna kunde presenteras i tabellform i stället för löptext och på så vis förtydliga målstyrningen och öka tillgängligheten till informationen.

Antal öppna ärenden

Antal öppna ärenden äldre än 1 år är 215 stycken. I förvaltningsberättelsen för år 2023 redovisas alla öppna ärenden och ärenden äldre än 1 år. Redovisningen av öppna ärenden behöver innehålla antal öppna ärenden äldre än 3 månader så att medborgarna kan följa med att ärenden avslutas inom rimliga tider.